

بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و گرایش‌های مذهبی با رضایت زناشویی در معلمان متأهل

فرهاد اصغری^۱

استادیار مشاوره خانواده، دانشگاه گیلان

رضا قاسمی جوبنه

دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه خوارزمی، تهران

دریافت: ۹۲/۷/۳۰

پذیرش: ۹۲/۱۱/۲۵

چکیده

هدف: سلامت خانواده به عنوان یکی از نهادهای مهم و حیاتی جامعه به عوامل مختلفی بستگی دارد، و تا کنون پژوهش‌های مختلفی درباره آن انجام شده است. هدف از پژوهش حاضر نیز بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و گرایش‌های مذهبی با رضایت زناشویی در معلمان متأهل می‌باشد.

روش: در پژوهش حاضر از روش پژوهش همبستگی استفاده شده است. به این منظور، ۱۳۵ معلم متأهل در نیم سال اول سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند و به مقیاس زوجی انریچ، پرسشنامه هوش اخلاقی، و پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری شده به وسیله نرم افزار SPSS ۱۸ و با شیوه آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج تحقیق حاکی از آن است بین هوش اخلاقی و رضایت زناشویی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($P < 0/01$). همچنین بین گرایش مذهبی درونی

1. farhad.asghari@gmail.com

با رضایت زناشویی ارتباط مثبت و معنادار به دست آمد ($P < 0/01$). نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که هوش اخلاقی می‌تواند به طور معناداری ۰/۲۳ از واریانس رضایت زناشویی را به طور معناداری پیش‌بینی کند.

نتیجه‌گیری: نتایج تحقیق حاضر اهمیت هوش اخلاقی و گرایش مذهبی درونی بر رضایت مندی زناشویی در معلمان متأهل را آشکار ساخت و در برنامه‌های مشاوره قبل از ازدواج و مشاوره خانواده باید آنها را به عنوان یک عامل کلیدی در تعیین رضایت زناشویی در نظر گرفت.

واژگان کلیدی: هوش اخلاقی، گرایش‌های مذهبی، رضایت زناشویی، معلمان متأهل.

مقدمه

رابطه زناشویی یکی از رابطه‌های قوی انسانی محسوب می‌شود که کیفیت آن پیامدهای گوناگونی برای همسران، فرزندان و دیگر اعضای خانواده و در نهایت جامعه دارد (باقری، ۱۳۸۰؛ نقل از احمدزاده، ۱۳۸۴). افووی و همکاران (۲۰۱۳) اعتقاد دارند که رضایت زناشویی یکی از موضوعات مورد علاقه بسیاری از پژوهشگران در سراسر دنیا است. همچنین به اعتقاد آنها رضایت زناشویی اشاره به ارزیابی مثبت فرد از روابط زناشویی خود دارد. مردان و زنانی که سطح بالایی از رضایت و صمیمیت زناشویی را در رابطه با ازدواج خود تجربه می‌کنند، در پیش بینی احساسات و باورهای شریک زندگی خود بسیار دقیق هستند و ارزش‌ها و باورهای مشابهی را درباره میزان نزدیکی و صمیمیت بین خود حفظ می‌کنند (دوکانه ای فرد و همکاران، ۱۳۸۹). در ارتباط با رضایت مندی زناشویی معلمان متأهل تحقیقات متعددی انجام شده است. حسینیان و همکاران (۱۳۸۶) در مطالعه‌ای به بررسی سطح سلامت خانواده اصلی و رضایت زناشویی در بین دبیران متأهل آموزش و پرورش پرداختند. این محققان به این نتیجه رسیدند که همبستگی مثبت و معناداری بین رضایت زناشویی از یک طرف و مولفه‌های سطح سلامت خانواده اصلی، یعنی استقلال و صمیمیت در خانواده اصلی وجود دارد. در تحقیقی دیگر دانش و حیدریان (۱۳۸۵) به بررسی رابطه بین میزان علاقه و احترام متقابل بین همسران و رضایت زناشویی آنان پرداختند. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق، ۳۰ زوج بودند که حداقل یکی از آنها معلم بود. نتایج نشان داد که همسرانی که از میزان علاقه و احترام بیشتری نسبت به همسرانشان برخوردارند رضایت زناشویی بیشتری دارند. همچنین بین میزان علاقه و احترام متقابل همسران همبستگی مثبت وجود دارد. همسرانی که احترام بیشتری برای یکدیگر قائل بودند رضایت زناشویی بیشتری داشتند و بین میزان علاقه و رضایت زناشویی زوجین نیز ارتباط مثبت به دست آمد. در تحقیقی که توسط دوکانه ای فرد (۱۳۸۹) و مهانیان خامنه و همکاران (۱۳۸۵) انجام شد، نتایج نشان داد که مولفه‌های هوش هیجانی در افزایش رضایت

زناشویی در دبیران متأهل موثر است. شریفی و سفرپور^۱ (۲۰۱۳) در تحقیقی نشان داد که بین رضایت شغلی و رضایت زناشویی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نکته قابل ملاحظه در تحقیق افوی و همکاران (۲۰۱۳) این است که درصد بالایی از معلمان مورد مطالعه در تحقیق آنها از زندگی زناشویی خود راضی بودند و نمره رضایت زناشویی در آنها بالا بود. همچنین بین رضایت زناشویی و اختلالات روانشناختی رابطه منفی و معناداری کشف گردید. در ارتباط با ویژگی‌های شخصیت و رضایت زناشویی، میرفلاحی^۲ و همکاران (۲۰۱۲) تحقیقی به انجام رسانیدند که نتیجه نمایانگر آن است که ویژگی‌های شخصیتی همچون برون‌گرایی، خوش‌رویی، مسئولیت‌پذیری و انعطاف‌پذیری می‌توانند رضایت زناشویی در بین معلمان را به طور معناداری پیش‌بینی نمایند. همچنین بین ویژگی‌های شخصیت روان‌رنجور خوئی و رضایت زناشویی رابطه منفی و معناداری مشاهده شد. یافته‌های تحقیق اوبرسان و کریستی^۳ (۲۰۱۲) حاکی از آن است که عزت‌نفس و توانایی ایجاد ارتباط در زوجین می‌تواند به طور معنی‌داری رضایت زناشویی را تبیین نمایند. بدین معنا که هرچه عزت‌نفس زوجین افزایش یابد و توانایی‌ها و مهارت‌های لازم جهت ایجاد رابطه در آنها تقویت گردد، در نتیجه میزان رضایت زناشویی در آنها نیز افزایش پیدا می‌کند. گل‌محمدیان و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی که به انجام رسانید، نتیجه‌گیری کرد هوش اخلاقی و همچنین هوش معنوی و فرهنگی می‌تواند در روابط بین فردی و زناشویی افراد موثر واقع شود. هوش اخلاقی مفهومی جدید در عرصه علم می‌باشد که توسط لنینک و کیل^۴ (۲۰۰۵) ابداع گردیده است. در واقع هوش اخلاقی ظرفیت ذهن افراد جهت تعیین این نکته مهم است که چگونه باید از اصول جهان‌شمول بشری در ارزش‌ها، اهداف و فعالیت‌های خودمان در زندگی استفاده کرد (لنینک و کیل، ۲۰۱۱). همچنین هوش اخلاقی به معنای تشخیص امور درست و غلط و تشخیص امور اخلاقی جهان‌شمول است

1. Sharifi & saffarpour
2. Mirfallahi
3. Oprisan & cristea
4. Lennick & keil

(بوربا، ۲۰۰۵). هوش اخلاقی ابعادی دارد که شامل درستکاری^۲، مسئولیت^۳، دلسوزی^۴ و بخشش^۵ می‌باشد (لنیک و کیل، ۲۰۰۵). درستکاری مشخصه اصلی شخصی است که از هوش اخلاقی برخوردار است. بدین معنا که هر وقت فرد با صداقت عمل می‌کند، رفتار و اعمال او نیز مطابق با اصول جهانشمول بشری است. او می‌داند که کدام عمل صحیح و درست است و چه کاری را باید انجام دهد و در چهارچوب باورها و اصول اخلاقی خود زندگی می‌کند. مسئولیت یکی درینگر از خصوصیات مهم و کلیدی فردی است که از هوش اخلاقی برخوردار است. فقط فردی که برای اعمال و کردار خود و نتایج احتمالی آن قبول مسئولیت کند، می‌تواند اطمینان دهد که اعمال و کردار او مطابق با اصول جهانشمول بشری است. دلسوزی یکی دیگر از خصوصیات حیاتی افرادی است که از هوش اخلاقی برخوردارند. دلسوزی برای دیگران نمایانگر احترام، توجه و مراقبت فرد برای دیگران است. بخشش یکی دیگر از خصوصیات مهم است، چرا که بدون تحمل اشتباهات دیگران و رسیدن به این بینش که خود فرد هم شخصی کامل و عاری از اشتباه نیست، به احتمال زیاد با دیگران به صورت بسیار خشک و انعطاف ناپذیر رفتار خواهد کرد و از تعامل دو جانبه که منافع مشترک نیز در آن رابطه وجود دارد عاجز خواهد ماند (لنیک و کیل، ۲۰۱۱). اسکندری و همکاران (۱۳۹۱) به بررسی تأثیر هوش اخلاقی بر مهارت‌های ارتباطی پرداختند. نتایج حاصل بیانگر آن است که هوش اخلاقی بر مهارت‌های ارتباطی تأثیر مثبت دارد. نتایج تحقیق سیادت و همکاران (۱۳۸۸) حاکی از آن است که رشد هوش اخلاقی با رفتارهایی که آنان از خود نشان می‌دهند رابطه مستقیم وجود دارد و توجه به اخلاق، روحیه کار تیمی را بهبود می‌بخشد. بهشتی فر^۶ و همکاران (۲۰۱۱) بیان کردند که هوش اخلاقی پیش فرض اساسی هوش زیستی و هوش

1. Borba
2. Integrity
3. Responsibility
4. Compassionate
5. Forgiveness
6. Beheshtifar

اجتماعی است. آنها در تحقیقی که به انجام رسانیدند دریافتند که هوش اخلاقی با اثربخشی در رهبری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و رهبرانی موفق هستند که از هوش اخلاقی بالایی برخوردار باشند. مقدس و خالقی^۱ (۲۰۱۳) در تحقیق خود نشان دادند که بین هوش اخلاقی و تحمل پریشانی^۲ رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. در ارتباط با نقش اخلاق در زندگی خانوادگی و زناشویی تحقیقات متعددی انجام شده است. در تحقیق خانیکی و تبریزی (۱۳۸۸)، افرادی که مورد ارزیابی قرار گرفته بودند، در تلقی از عرصه عمل اخلاق در زندگی، تفاوت چشمگیری نداشتند. تقریباً همه آنها با توجه به تعریف خود از اخلاق اعتقاد داشتند که کنش‌های اخلاقی منحصر به یک زمان و یا عرصه خاص نیستند و با دیگر کنش‌های فرد در زندگی درهم آمیخته شده است. برای مثال اکثر پاسخ‌گویان معتقد بودند که اخلاق، تأثیری عمیق بر عملکرد و پیامدهای روابط زناشویی خواهد گذاشت. در واقع اغلب افراد متأهل، مشکلات احتمالی خود و دیگران را در روابط زناشویی، محصول نادیده گرفته شدن هویت مستقل و جایگاه انسانی خود در این رابطه می‌دانستند. حسنی و همکاران (۱۳۸۶) در تحقیقی که به انجام رسانیدند نتیجه‌گیری کردند که بهداشت و سلامت روان در زوجین بستگی به نوع نگرش آن‌ها به جهان، همسر و خانواده، و به خود و وظایف خود دارد. مهمتر از آن لازم است زوجین برای داشتن یک زندگی سالم، به جایگاه اخلاق حسنه در خانواده کاملاً واقف باشند. در واقع آنچه که به استحکام زندگی و تامین بهداشت روانی زوجین می‌شود، اخلاق نیک است که شامل تقوا، محبت، عفاف، معاشرت نیکو، ادب و احترام متقابل، گذشت و عفو، سخن نیکو، و مدارا و نرم‌خویی می‌باشد. در تحقیق صادقی و سامانی (۲۰۱۱) مشخص شد که بین کیفیت روابط زناشویی و روابط جنسی با ملاحظات اخلاقی زوجین، و بین کیفیت روابط زناشویی و روابط جنسی با رضایت از زندگی در زوجین ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

1. Moghadas & khaleghi
2. Distress tolerance

یافته قابل ملاحظه تحقیق جانسون و همکاران نمایانگر آن است که تعهد اخلاقی باعث پایداری و ثبات روابط زناشویی زوجین می‌شود.

علاوه بر اخلاق، گرایش‌های مذهبی نیز یکی از عوامل مؤثر در زندگی زناشویی می‌باشد. آلپورت^۱ در گستره شخصیت و روانشناسی اجتماعی و بر حسب گرایش دینی افراد، آنها را به دو نوع گرایش مذهبی درونی^۲ و گرایش مذهبی بیرونی^۳ تقسیم بندی کرده است. از نظر آلپورت، افراد دارای گرایش بیرونی، مذهب ابزار ارضای نیازهای اولیه فرد خواهد بود. همچنین افراد دارای گرایش مذهبی درونی، ضمن درون سازی ارزش‌های دینی، مذهب را به عنوان هدف در نظر می‌گیرند و قصد این را ندارند که از دین نفع شخصی ببرند. در این جهت گیری، دین دارای کنش وری خودمختار و مستقلی شده و به انگیزه برتر مبدل می‌شود (آلپورت و راس، ۱۹۶۷). هانسزبرگر و جکسون^۴ (۲۰۰۵) پس از تجزیه و تحلیل دقیق، دریافتند که افرادی که نمره بالایی در گرایش مذهبی بیرونی می‌آورند، رویکردی سوداگرانه به مذهب دارند، و سعی می‌کنند که در زندگی و در موقعیت‌های گوناگونی که برایشان پیش می‌آید، استفاده ابزاری از دین به نفع خودشان و برای رسیدن به خواسته‌هایشان کنند. کاهناموئی^۵ و همکاران (۲۰۰۱) و امرائی و همکاران (۲۰۱۱) در تحقیقی نشان دادند که بین گرایش مذهبی درونی با افسردگی، اضطراب و استرس رابطه معنادار و منفی وجود دارد. ملتفت^۶ و همکاران (۲۰۱۰) در طی یک تحقیق نشان دادند که گرایش مذهبی درونی در افزایش شادکامی و خوشبختی افراد تأثیرگذار است. نتایج مطالعه عقیلی و علی‌نیا^۷ (۲۰۱۲) حاکی از آن است افراد برخوردار از گرایش مذهبی درونی، میزان افکار خودکشی در آنها پایین‌تر می‌باشد و همچنین میزان احساس حقارت، احساس گناه، عقاید خود تخریب‌گرایانه، ناامیدی، تنبلی، احساس

1. Alport
2. Intrinsic orientation
3. Extrinsic orientation
4. Hunsberger & Jackson
5. Kahnamouei
6. Moltafet
7. Aghili & Aliniya

تنهایی و افسردگی کمتری را تجربه می‌کنند. در ارتباط با گرایش‌های مذهبی در زندگی زناشویی تحقیقات متعددی انجام شده است. به طور مثال هسلی (۲۰۰۶) ذکر کرده است که وقتی بین زوجین تفاهم وجود داشته باشد، و در عین حال هر دو از نگرش مذهبی بالا نیز برخوردار باشند، این عوامل تاثیر مثبت بر رضایت زناشویی آنها می‌گذارد. لیچتر و کارمالت (۲۰۰۹) بیان کردند که باورهای مذهبی می‌تواند در خانواده‌هایی که در وضعیت اقتصادی بدی قرار دارند، کارکردی مثبت داشته باشد، به طوری که به زوجین کمک می‌کند که با شرایط موجود به صورت کارآمد مقابله کنند. حسین‌خانزاده و نیازی (۲۰۱۱) در تحقیقی که اجرا کردند، نشان دادند که گرایش‌های مذهبی در افراد متأهل می‌تواند به طور معناداری رضایت زناشویی و بهداشت روان در آنها را تبیین نمایند. در تحقیقی دیگر دایاریان و همکاران (۲۰۱۲) نشان دادند که باورهای مذهبی و التزام عملی به اعمال مذهبی می‌تواند تبیین‌کننده مناسبی برای خرده‌مقیاس‌های کیفیت روابط زناشویی یعنی تعهد، اعتماد و عشق باشد. خدایاری فرد و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی نشان دادند که رضایت زناشویی در مردان و زنان متأهلی که از نگرش مذهبی بالاتری برخوردارند به طور معناداری بیشتر از زنان و مردان متأهلی می‌باشد که از نگرش مذهبی پایین‌تری برخوردارند. در پژوهش یگانه و شیخ‌محمود (۲۰۱۳) بین گرایش مذهبی درونی با سازگاری زناشویی و بهزیستی روانشناختی در زنان و مردان متأهل ارتباط مثبت و معنادار به دست آمد.

سلامت جامعه به سلامت خانواده بستگی دارد و اهمیت تاثیر خانواده بر رشد فردی به قدری است که تاکنون هیچ نهادی نتوانسته است جای آن را بگیرد (محدثی و یوسفی اصل، ۱۳۸۹). امروزه شاهد افزایش تزلزل خانواده‌ها و گسیختگی آن می‌باشیم. یکی از دلایل عمده در این ارتباط روابط غلط و غیراخلاقی اعضای خانواده و عدم پابندی افراد به موازین قانونی و اخلاقی است (آل اسحاق، ۱۳۸۹). در ارتباط با رضایت زناشویی نیز مطالعات فراوانی انجام شده است، ولی هنوز راه حلی روشن که بتواند موفقیت زوجین در رابطه زناشویی را تبیین نماید مشخص نگردیده است. در اثبات این ادعا می‌توان به آمار بالای طلاق در جوامع مختلف که

روز به روز زیادتر می‌شود اشاره کرد (اپریسان و کریستی، ۲۰۱۲). هوش اخلاقی مفهومی جدید است. در ایران در ارتباط با سایر هوش‌ها، مانند هوش هیجانی و هوش معنوی در سال‌های اخیر پژوهش‌های متعدد و ارزشمندی انجام شده است، ولی در ارتباط با هوش اخلاقی در عین مهم بودن این پدیده، تحقیقات بسیار کم، آن هم در ارتباط با موضوعاتی خارج از حوزه خانواده انجام شده است. بنابراین با توجه به تحقیقات پیشین و نظریه‌های موجود در ارتباط با اهمیت اخلاق و مذهب در زندگی انسان‌ها به ویژه در بهبود وضعیت خانواده ضرورت چنین تحقیقی احساس می‌شود. لذا هدف اصلی تحقیق حاضر نیز بررسی رابطه هوش اخلاقی و گرایش مذهبی با رضایت زناشویی در بین معلمان متأهل می‌باشد.

روش

این پژوهش از نوع همبستگی بوده و داده‌های گردآوری شده به وسیله نرم افزار SPSS ۱۸ و با توجه به آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی به روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام تجزیه و تحلیل شدند.

جامعه آماری این پژوهش را کلیه معلمان متأهل مقاطع راهنمایی و دبیرستان شهرستان پارس آباد (استان اردبیل) تشکیل داده‌اند که از میان آنها ۱۵۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب گردیدند و به پرسشنامه‌های تحقیق پاسخ دادند. شیوه نمونه‌گیری به این ترتیب بود که شهر پارس آباد به سه منطقه شمال، مرکز و جنوب تقسیم شد، سپس از هر منطقه چند مدرسه به شیوه تصادفی انتخاب گردید و پس از اینکه اهداف پژوهش به صورت کامل تشریح داده شد پرسشنامه‌های تحقیق به منظور پاسخگویی در اختیار معلمان قرار گرفت تا به صورت انفرادی با اختصاص زمان تقریباً ۲۰ دقیقه تکمیل نمایند. تعداد ۱۵ شرکت‌کننده پرسشنامه‌های تحقیق را تحویل ندادند و یا به صورت ناقص تکمیل نمودند، که از احتساب در تحلیل آماری خارج شدند. بر این اساس در نهایت ۱۳۵ نفر (۶۹ مرد و ۶۶ زن) در پژوهش شرکت کردند.

ابزار تحقیق - مقیاس زوجی انریچ^۱: برای بررسی میزان رضایت زناشویی، پرسشنامه انریچ (۱۹۸۹) انتخاب شده است. این پرسشنامه که توسط فورز و السون^۲ (۱۹۸۹) بر مبنای پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ ساخته شده است شامل ۳۵ سوال است و هر سوال براساس یک مقیاس لیکرتی پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، نه موافق و نه مخالف، موافقم، کاملاً موافقم) پاسخ داده می‌شود. این مقیاس چهار خرده مقیاس به نام‌های تحریف آرمانی، رضایت زناشویی، ارتباطات، حل تعارض دارد. در طی یک بررسی روایی صوری مقیاس زوجی انریچ به وسیله متخصصان مورد تأیید قرار گرفت و ضریب آلفای این مقیاس برای خرده مقیاس‌های رضایت زناشویی، ارتباط، حل تعارض و تحریف آرمانی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۱، ۰/۹۰، ۰/۹۲ و ۰/۸۳ و پایایی بازآزمایی پرسشنامه برای هر خرده آزمون به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۱، ۰/۹۰، ۰/۹۲ به دست آمد (آسوده^۳ و همکاران، ۲۰۱۰). در پژوهش حاضر نمره کلی رضایت زناشویی مدنظر بوده است و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمده است.

پرسشنامه هوش اخلاقی: پرسشنامه هوش اخلاقی توسط لنینک و کیل (۲۰۰۵) ساخته شده است و شامل ۴۰ سوال که هر سوال بر اساس یک مقیاس لیکرتی پنج درجه‌ای (هرگز، به ندرت، بعضی اوقات، بیشتر اوقات، همیشه) پاسخ داده می‌شود. حداقل نمره ۴۰ و حداکثر ۲۰۰ می‌باشد و نمره بالاتر به معنای هوش اخلاقی بالاتر است. در طی یک بررسی روایی صوری و محتوایی پرسشنامه هوش اخلاقی توسط متخصصان مورد تأیید قرار گرفت و همچنین ضریب آلفای کرونباخ آن با ۰/۸۹ مورد تأیید قرار رفت (بهرامی و همکاران، ۱۳۹۱). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ درستکاری، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی، بخشودگی به ترتیب برابر با ۰/۹۰، ۰/۸۶، ۰/۷۱، ۰/۷۷ و ضریب آلفای کرونباخ کلی پرسشنامه ۰/۹۵ به دست آمده است.

1. Enrich couple scale
2. Fowers & olson
3. Assodeh

پرسشنامه جهت گیری مذهبی آلپورت: آلپورت برای اندازه گیری جهت گیری مذهبی یک مقیاس ۲۱ ماده‌ای ساخت که جهت گیری مذهبی درونی و بیرونی را می‌سنجد. این مقیاس بر مبنای نمره گذاری لیکرت، نمره گذاری می‌شود که دامنه آن از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف است و به پاسخ‌ها نمره ۱ تا ۵ تعلق می‌گیرد. در ایران، در تحقیق جان بزرگی (۱۳۷۸) روایی پرسشنامه معتبر و پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۴ به دست آمد. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های گرایش مذهبی درونی ۰/۷۵، و گرایش مذهبی بیرونی ۰/۷۷ به دست آمده است.

یافته‌ها

دامنه سنی شرکت کنندگان ۲۲ تا ۵۰ سال با میانگین سنی ۳۴/۸۴، میانگین سنی ازدواج ۲۴/۵۹ و میانگین مدت ازدواج ۱۰/۷۲ بود. همچنین میزان تحصیلات آنان شامل ۴/۴ درصد دیپلم، ۱۲/۵ درصد فوق دیپلم، ۶۹/۶ درصد لیسانس و ۴/۴ درصد فوق لیسانس بودند. در جدول شماره ۱ اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۱. تعداد نمونه، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

کل نمونه تحقیق		
متغیر	تعداد	میانگین
رضایت زناشویی	۱۳۵	۱۱۹/۰۵
هوش اخلاقی	۱۳۵	۱۴۸/۶۰
درستکاری	۱۳۵	۶۰/۵۷
مسئولیت پذیری	۱۳۵	۴۴/۴۰
دلسوزی	۱۳۵	۱۵/۳۷
بخشش	۱۳۵	۲۸/۲۵
گرایش مذهبی درونی	۱۳۵	۳۵/۲۲
گرایش مذهبی بیرونی	۱۳۵	۳۶/۱۱
انحراف معیار		
		۱۶/۱۶
		۲۷/۱۱
		۱۱/۵۸
		۸/۶۹
		۳/۲۴
		۵/۵۹
		۶/۴۶
		۹/۱۹

همچنان که نتایج جدول (۱) نشان می دهد، متغیر خود کارآمدی با میانگین ۱۱۹/۰۵ و انحراف معیار ۱۶/۱۶ گزارش شده است. هوش اخلاقی با میانگین ۱۴۸/۶۰ و انحراف معیار ۲۷/۱۱، و مولفه های هوش اخلاقی که شامل درستکاری، مسئولیت پذیری، دلسوزی و بخشش می باشد، به ترتیب با میانگین ۶۰/۵۷، ۴۴/۴۰، ۱۵/۳۷، ۲۸/۲۵، و با انحراف معیار ۱۱/۵۸، ۸/۶۹، ۳/۲۴، و ۵/۵۹ گزارش شده است. در ادامه متغیرهای گرایش مذهبی درونی و گرایش مذهبی بیرونی به ترتیب با میانگین های ۳۵/۲۲ و ۳۶/۱۱ و با انحراف معیار ۶/۴۶ و ۹/۱۹ گزارش شده است. به منظور بررسی رابطه بین متغیرهای تحقیق از روش همبستگی پیرسون استفاده شده است که در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. ضریب همبستگی پیرسون بین هوش اخلاق و مؤلفه های آن و گرایش های مذهبی (درونی و بیرونی) با رضایت زناشویی

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. رضایت زناشویی	-							
۲. هوش اخلاقی	** ۰/۴۸	-						
۳. درستکاری	** ۰/۵۰	** ۰/۹۵	-					
۴. مسئولیت پذیری	** ۰/۴۴	** ۰/۹۴	** ۰/۸۶	-				
۵. دلسوزی	** ۰/۳۹	** ۰/۸۲	** ۰/۷۸	** ۰/۷۸	-			
۶. بخشش	** ۰/۳۸	** ۰/۸۸	** ۰/۷۸	** ۰/۷۹	** ۰/۷۶	-		
۷. گرایش مذهبی درونی	** ۰/۲۳	** ۰/۳۱	** ۰/۳۱	** ۰/۲۷	** ۰/۳۴	** ۰/۲۲	-	
۸. گرایش مذهبی بیرونی	- ۰/۰۴	- ۰/۰۴	- ۰/۰۲	- ۰/۰۴	۰/۰۰	- ۰/۱۱	- ۰/۱۶	-

** P < ۰/۰۱

ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۲ ارائه شده است. براساس یافته های جدول شماره ۲ بین متغیرهای هوش اخلاقی با رضایت زناشویی با ضریب همبستگی ۰/۴۸ ارتباط مثبت معنادار، و بین گرایش مذهبی درونی با رضایت زناشویی با

ضریب همبستگی ۰/۲۳ ارتباط مثبت معنادار وجود دارد. در حالی که بین گرایش مذهبی بیرونی با رضایت زناشویی ارتباط معناداری وجود ندارد. به منظور پیش بینی رضایت زناشویی بر اساس هوش اخلاقی و گرایش‌های مذهبی از روش رگرسیون گام به گام استفاده شده است که در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. رگرسیون ساده به منظور پیش بینی رضایت زناشویی بر اساس هوش اخلاقی و گرایش‌های

مذهبی (درونی و بیرونی)

مدل	پیش بین	R	R ²	F	B	β	T	Sig
۱	هوش اخلاقی	۰/۴۸	۰/۲۳	۴۰/۰۶	۰/۲۸	۰/۴۸	۶/۳۲	۰/۰۰۰

به منظور پیش بینی رضایت زناشویی بر اساس متغیرهای پیش بین از رگرسیون گام به گام (Stepwise) استفاده شده است. نتایج رگرسیون گام به گام در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که از بین متغیرهای پیش بین فقط هوش اخلاقی می‌تواند ۰/۲۳ واریانس‌های مربوط به رضایت زناشویی را به طور معناداری پیش بینی نماید.

نتیجه‌گیری

در بین تمام نهادهای موجود در جامعه خانواده نقش و اهمیتی خاص و به سزایی دارد. به درستی هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند استحکام داشته باشد، چنانچه از خانواده‌هایی سالم برخوردار نباشد. باز بی شبهه، هیچ یک از آسیب‌های اجتماعی نیست که فارغ از تأثیر خانواده پدید آمده باشد (ساروخانی، ۱۳۸۸). هدف اصلی پژوهش حاضر نیز بررسی رابطه بین هوش اخلاقی، گرایش‌های مذهبی و رضایت زناشویی در معلمان متأهل بود.

یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که بین هوش اخلاقی با رضایت زناشویی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. بدین معنی که هر چه افراد از هوش اخلاقی بالاتری برخوردار باشند، رضایت زناشویی بیشتری را تجربه می‌کنند. با توجه به جدید بودن مفهوم هوش اخلاقی و عدم

وجود تحقیقات انجام شده درباره این پدیده، امکان مقایسه این یافته با نتایج سایر تحقیقات میسر نگردید. ولی این یافته به نوعی با نتایج تحقیقات جانسون^۱ و همکاران (۱۹۹۹)، صادقی و سامانی^۲ (۲۰۱۱)، حسنی و همکاران (۱۳۸۶)، خانیکی و تبریزی (۱۳۸۸) همخوان است. همه این محققان در تحقیقاتی که به انجام رسانیدند، نتیجه گیری کردند که اخلاق می‌تواند نقش مهمی در زندگی زناشویی زوجین ایفا کند. همچنین نتایج تحقیق حاضر نشانگر آن است که بین مولفه‌های هوش اخلاقی یعنی درستکاری، مسئولیت پذیری، دلسوزی و بخشش با رضایت زناشویی ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد که با نتایج سایر مطالعات (زارع و همکاران، ۱۳۹۱؛ رفاهی و مقتدری، ۱۳۹۱؛ بووس^۳، ۲۰۰۹؛ میرفلاحی و همکاران، ۲۰۱۲) مطابقت دارد.

آل اسحاق (۱۳۸۹) می‌گوید که ازدواج و تشکیل خانواده یکی از کمالات و از مهمترین ارزش‌های اخلاقی است. یعنی علت تشکیل نهاد خانواده، حفظ و تکامل ارزش‌های انسانی است. ارزش‌های اخلاقی متعددی را می‌توان بر شمرد که تعالی آنها در نهاد خانواده لحاظ شده است. از جمله این موارد می‌توان عفت، شجاعت و ایثار را نام برد. هر کدام از این ارزش‌ها برای تحقق و تکامل خود نیازمند تشکیل خانواده هستند و در نتیجه نیز خانواده‌ای که بر مبنای این ارزش‌ها پدید آید باعث رشد این ارزش‌ها می‌شود. زراعی و عبدالهی (۱۳۸۷) اعتقاد دارند که تشکیل خانواده از ضروریات اولیه زندگی انسان‌ها برای پیدایش جامعه بشری است. حال با توجه به این که زندگی نیازمند آرامش و امنیت است، می‌توان از اخلاقیات به عنوان یکی از عوامل اصلی موثر در تامین این نیازمندی و نیز در رفع بسیاری از چالش‌های خانواده نام برد. از طرفی منشاء ظهور آثار اخلاقی و روانی در خانواده، دو رکن اساسی آن یعنی زوجین هستند. فقیهی (۱۳۸۵) بیان می‌کند که از جمله مبانی تربیتی در روابط زن و شوهر تمایل فطری به معنویت است که هر فردی از افراد بشر چه زن و مرد، آن را در وجودش احساس می‌کند و بر این اساس است که به کمالات اخلاقی گرایش دارد و در این مسیر

1. Johnson
2. Sadeghi & Samani
3. Booth

توانمندی‌های دیگری را نیز به کار می‌گیرد. او همچنین بیان می‌کند که از جمله توانمندی‌های زن و مرد ساختار جنسی آنهاست که جنبه‌های روانی، عاطفی و معنوی آن، زمینه شکوفایی این تمایل فطری را تقویت می‌کند و فرد از خودخواهی، به دیگر خواهی، ایثار و فداکاری برای دیگری می‌کشانند و به همین جهت هدف غایی در تربیت جنسی، همان تحقق بخشیدن به هویت معنوی انسان و پرورش صفات اخلاقی است.

نتایج تحلیل رگرسیون در پژوهش حاضر نشان داد که از بین متغیرهای پیش بین فقط هوش اخلاقی می‌تواند به طور معناداری ۰/۲۳ درصد از واریانس مربوط به رضایت زناشویی را تبیین نماید. در تبیین ارتباط بین هوش اخلاقی و رضایت زناشویی می‌توان طبق نظریه لنینک و کیل (۲۰۱۱) چنین استدلال کرد که هوش اخلاقی شامل عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها^۱، راستگویی^۲، استقامت و پافشاری برای چیزی که حق است^۳، وفای به عهد^۴، مسئولیت‌پذیری برای تصمیمات شخصی^۵، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها^۶، قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران^۷، فعالانه علاقه مند بودن به دیگران (اهمیت دادن خود جوش به دیگران)^۸، توانایی در بخشش اشتباهات خود^۹ و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران^{۱۰} می‌باشد که وجود این خصوصیات اخلاقی در زوجین تأثیر به‌سزایی در بهبود کیفیت زندگی زناشویی آنها گذاشته و منجر به افزایش رضایت آنها از زندگی زناشویی می‌شود.

یافته دیگر تحقیق حاضر حاکی از آن است که بین گرایش مذهبی درونی و رضایت زناشویی ارتباط مثبت معناداری وجود دارد، به طوری که افرادی که از گرایش مذهبی درونی

1. Acting consistently with principles, values and, beliefs
2. Telling the truth
3. Standing up for what is right
4. Keeping promises
5. Taking responsibility for personal choices
6. Admitting mistakes and failures
7. Embracing responsibility for others
8. Actively caring about others
9. Ability to let go of one's own mistakes
10. Letting go of others mistakes

برخوردارند رضایت زناشویی بیشتری را تجربه می‌کنند. در حالی که ارتباط معناداری بین گرایش مذهبی بیرونی با رضایت زناشویی مشاهده نشد. یافته‌های سایر محققان (هسلی^۱، ۲۰۰۶؛ ۲۰۰۸؛ لیچتر و کارمالت^۲، ۲۰۰۹؛ حسین خانزاده و نیازی^۳، ۲۰۱۱؛ دایاریان^۴ و همکاران، ۲۰۱۲؛ خدایاری فرد^۵ و همکاران، ۲۰۱۳؛ یگانه و شیخ محمود^۶، ۲۰۱۳) که به بررسی رابطه گرایش‌های مذهبی و رضایت زناشویی در زوجین پرداختند، نشانگر آن است که گرایش مذهب درونی و نگرش مذهبی تأثیری مثبت در کیفیت روابط زناشویی دارد. در تبیین این یافته می‌توان به این نکته اشاره کرد که در حقیقت مذهب به عنوان یکی از مسائل اساسی به تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی بشر تأثیر انکارناپذیری می‌گذارد، و نقش مهم و کلیدی در زندگی انسانها بازی می‌کند. به طوری که که پابندی به مذهب، و در نظر گرفتن مذهب به عنوان راهنمای زندگی خانوادگی، عامل مهمی در پایداری ازدواج و رضایت زناشویی است.

به طور کلی با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر بین هوش اخلاقی و گرایش مذهبی درونی با رضایت زناشویی در معلمان ارتباط معناداری وجود دارد، و هوش اخلاقی می‌تواند به طور معناداری رضایت زناشویی بینی نماید. بنابراین پیشنهاد می‌شود که مسئولان فرهنگی و متخصصان بهداشت روان جامعه، با برنامه‌های آموزشی جهت مشاوره قبل از ازدواج، امکان ارتقای جوانانی که در آستانه ازدواج قرار دارند را فراهم کنند. همچنین می‌توان با برگزاری جلسات مشاوره گروهی و مشاوره خانواده مبتنی بر مفاهیم هوش اخلاقی و گرایش مذهبی درونی، از تعارضات زناشویی زوجین درگیر تعارضات و مناقشات کاست و رضایت زناشویی آنها را ارتقا بخشید.

1. Haseley
2. Lichter & Carmalt
3. Hosseinkhanzadeh & Niyazi
4. Dayarian
5. Khodayari fard
6. Yeganeh & Shaikhmahmoodi

سپاس و قدردانی

جا دارد که از همه معلمان عزیز، به واسطه همکاری صمیمانه شان با محقق در انجام پژوهش حاضر کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

منابع فارسی

- آل اسحاق، زهرا (۱۳۸۹). جایگاه اخلاق در حقوق خانواده و مهریه. *تعالی حقوق*، ۲(۷): ۳۹-۵۵.
- احمدزاده، ابراهیم (۱۳۸۴). *بررسی رابطه میان رضایت زناشویی و سلامت روان در بین دبیران زن و مرد شاغل در مقطع متوسطه دبیرستان های شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۴*. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره دانشگاه تربیت معلم.
- اسگندری، غلامرضا (۱۳۹۱). تأثیر هوش اخلاقی مدیران بر مهارت‌های ارتباطی آنان در سازمان تامین اجتماعی. *مجله فراسوی مدیریت*، ۲(۲): ۱۰۵-۱۲۸.
- بهرامی، محمد امین و همکاران (۱۳۹۱). سطح هوش اخلاقی اعضای هیات علمی و کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. *مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی*، ۵(۶): ۷۵-۸۸.
- جان بزرگی، مسعود (۱۳۸۷). *بررسی اثربخشی روان درمان‌گری کوتاه مدت، آموزش خود مهارگری با و بدون جهت گیری مذهبی اسلامی بر مهارت اضطراب و تنیدگی*. پایان نامه دکتری دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- حسنی کبوتر خانی، مرضیه؛ دیانی، محمد شمس الدین (۱۳۸۶). اخلاق و آداب معاشرت در بهداشت روانی زوجین از دیدگاه پیامبر اعظم (ص). *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*. ۶، ۸۹-۹۴.
- حسینیان، سیمین؛ یزدی، سیده منوره؛ جاسبی، منیژه (۱۳۸۶). رابطه سطح سلامت خانواده اصلی و رضایت زناشویی زنان دبیر آموزش و پرورش شهرستان کرج. *مجله پژوهش‌های تربیتی و روانشناختی*، ۱(۷): ۶۳-۷۶.

- خانیک، هادی؛ تبریزی، منصوره (۱۳۸۸). رضایت از زندگی زناشویی در رهگذر نگرش و کنش اخلاقی (نتایج یک مطالعه کیفی). *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۴۶: ۱۸۷-۲۲۸.
- دانش، عصمت؛ حیدریان، مریم (۱۳۸۵). رابطه علاقه و احترام متقابل با رضایت زناشویی همسران در شهرستان قم. *تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره*، ۵(۱۸): ۵۹-۷۶.
- دوکانه‌ای فرد، فریده؛ بهبودی، معصومه؛ خیاط نظام، مریم. (۱۳۸۹). بررسی سهم هر یک از مولفه‌های هوش هیجانی در پیش‌بینی میزان رضایت مندی زناشویی دبیران زن متأهل متوسطه در شهر ایلام. *فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۵: ۶۲-۸۱.
- زارع، حسین؛ غباری بناب، باغر؛ شمس‌نظری، علیرضا؛ صادق‌خانی، علیرضا (۱۳۹۱). رابطه بین سبک‌های دلبستگی و بخشش با رضایت زناشویی زوج‌ها. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۳(۱): ۲۲-۴۳.
- زراعی، محمدمهدی؛ عبدالهی، عبدالکریم (۱۳۸۷). جایگاه همسانی اخلاقی زوجین در تشکیل خانواده در فقه و حقوق موضوعه. *مطالعات اسلامی: فقه و اصول*. ۴۰(۸۱): ۹۷-۱۳۰.
- رفاهی، ژاله؛ مقتدری، نارفر (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش مهارت‌های همدلی به شیوه گروهی بر افزایش صمیمیت زوجین. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۳(۱): ۴۴-۵۵.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۸). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده*. تهران: انتشارات سروش.
- فقیهی، علی‌نقی (۱۳۸۵). مبانی و اصول تربیتی در روابط زن و شوهر از منظر قرآن و حدیث. *تربیت اسلامی*، ۲(۳): ۱۷۵-۲۱۶.
- گل محمدیان، محسن؛ فرحبخش، کیومرث؛ اسمعیلی، معصومه (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش هوش اخلاقی، معنوی و فرهنگی بر ناسازگاری زناشویی زنان. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۳(۲): ۲۰۹-۲۳۲.
- محدثی، حمیده؛ یوسفی اصل، محمد (۱۳۸۹). راهکارهای تحکیم بنیان خانواده. *فصلنامه دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه*، ۸(۴): ۱۷۰-۱۷۵.
- مهبان‌خامنه، مه‌ری و همکاران (۱۳۸۵). بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی. *مجله روانشناسی*، ۱۰(۳): ۳۰۸-۳۲۰.

منابع لاتین

- Aghili, M. & Aliniya, R. (2012). The investigation between religious orientation and suicide thought among students. *Journal of basic and applied scientific research*, 2 (3), 2956- 2961.
- Allport, G.W. & Ross, I.M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of personality and social psychology*, 5, 432- 443.
- Asoodeh, M.H. et al (2010). Factors of successful marriage: accounts from self described happy couples. *Procedia social and behavioral science*, 5, 2042- 2046.
- Boos, L. (2009). Commitment Communication and Length of Marriage: Scratching the seven-year Itch. Wichita State University: Proceedings of the 5th Annual GRASP Symposium, 16- 17.
- Beheshtifar, M., Esmaeli Z., Nekoie, M. (2011). Effect of moral intelligence on leadership. *Europian journal economics, finance administrative science*, 43, 6-11.
- Borba, M. (2005). The step by step plan to building moral intelligence. Nurturing kids heart and souls. National educator award, national council of self- esteem. Jossey-bass.
- Dayarian, M; Fatehizadeh, M; Ahmadi, S; Baghban, I; Ghasemi, V. (2012). A study of relationship between religiosity and marital quality in Isfahan. *Interdisciplinary journal of contemporary research*. 3 (12): 646- 651.
- Fowers, B.I. & Olson, D.H. (1989). Enrich marital inventory Discriminated validity and cross- validity assessment. *Journal of marital and family therapy*, 15, 65- 79.
- Haseley, J (2006). Marital satisfaction among newly married couples: association with religiosity and romantic attachment style. University of north Texas: PhD dissertation.
- Hosseinkhanzade, A; Niazi, E. (2011). Investigate relationships between religious orientation with public health and marital satisfaction among married students of university of Tehran. *Procedia social and behavioral science*. 15: 505- 509.
- Hunsberger, B; Jackson, L.M. (2005). Religious meaning, and prejudice. *Journal of social issues*, 61 (4), 807- 826.
- Johnson, M; Caughlin, J; Huston, T. (1999). The tripartite nature of marital commitment: personal moral, structural reasons to stay married. *Journal of marriage and the family*. 61: 160- 177.
- Kahnamouei, S.B; Bazmi, M.J.; Allahviridiyani, K. (2011). Relation of religious orientation (inward- outward) with depression, anxiety and stress. *Procedia social and behavioral science*, 30, 2047- 2049.
- Khodayari Fard, M; Shahabi, R; Zardkhaneh S. (2013). Religiosity and Marital Satisfaction. *Procedia social and behavioral science*, 82, 307- 311.
- Lennick, D & Kiel, F. (2011). Enhancing business performance and leadership success in turbulent times. Pearson education, inc. prentice hall. Isbn.
- Lennick, D & Kiel, F. (2005). Moral intelligence. Pearson education, inc. prentice hall. Isbn.
- Lichter, D; carmalt, J. (2009). Religion and marital quality among low- income couples. *Social science research*. 38 (1): 168- 187.

- Mirfallahi, A.Z. et al (2012). The investigation relation between personality characteristics on marital satisfaction. *Journal of applied environmental and biological science*, 2 (6), 203- 209.
- Moghadas, M & Khaleghi, M. (2013). Investigate of relationship between moral intelligence and distress tolerance in isfahan staff. *International journal of research in social science*, 2(2): 26- 30.
- Moltafet, G; Mazidi, M; Sadati, S. (2010). Personality traits, religious orientation and happiness. *Procedia socoal and behavioral science*, 9, 63- 69.
- Ofovwe, C.E. et al (2013). Marital satisfaction, job satisfaction and psychological health of secondary school teachers in negeria. *Health*, 5 (4), 663-668.
- Oprisan, E & Criesty, D. (2012). A few variables of influence in the concept of marital satisfaction. *Procedia social and behavioral science*, 33, 468- 472.
- Sadeghi, L; Samani, S. (2011). Components of couple's sexual relationship: a moral perspective. *Procedia social l and behavioral science*. 30: 1616- 1619.
- Sharifi, M & Saffarpour, A. (2013). Analisis and comparison of influential factors on job and marital satisfaction among teachers and public, exceptional and gifted students. *Life science journal*, 10 (7), 160-167.
- Yeganeh, T; shaikhmahmoodi, H. (2013). Role of religious orientation in predicting marital adjustment and psychological well- being. *Sociology mind*. 3 (2): 131- 136.